

*Канназарова Б.У.*

**БАТКЕН МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИНИН СҮЛҮКТҮДӨГҮ  
ГУМАНИТАРДЫК-ЭКОНОМИКАЛЫК ИНСТИТУТУНА 20 ЖЫЛ**

*Канназарова Б.У.*

**20 LET SULUKTINSKOMU GUMANITARNO-EKONOMICHESKOMU  
INSTITUTU BATKENSKOGO GOSUDARSTVENNOGO UNIVERSITETA**

*B.U. Kannazarova*

**20 YEARS SULUKTA HUMANITARIAN- ECONOMIC INSTITUTE BATGU**

УДК: 378

*Бул макала БатМУнун Сүлүктүдөгү гуманитардык-экономикалык институтунун 20 жылдык мааракесине арналып, окуу жайдын түптөлүшүнөн баштап бүгүнкү күнгө чейинки тарыхы камтылды.*

**Негизги сөздөр:** *окуу-консультативдик пункту, филиал, институт, факультет, кафедра, ректор, директор.*

*Эта статья посвящается 20 летию Сулюктинского гуманитарно-экономического института БатГУ, в статье написана история института от основания до сегодняшнего времени.*

Республикабыз эгемендүүлүккө ээ болгондон кийин өлкөбүздөгү билим берүү тармагында чоң өзгөрүүлөр болду. Себеби, өлкөбүздүн экономикасы төмөндөп, элет жеринде жашаган уул-кыздардын жогорку окуу жайларында билим алуусуна бир топ кыйынчылыктар жаралган эле. Айрыкча өлкөбүздүн борбору Бишкектен 1000 чакырым, экинчи борбору болгон Оштон 400 чакырым алыста жайгашкан Сүлүктү шаары, Лейлек жана Баткен райондорунун жаштарынын билим алуусуна, өздөрү самаган кесиптин ээси болуусуна экономикалык кыйынчылыктар, жолдун алыстыгы, акча каражатынын жоктугу өз кедергисин тийгизип турган.

Баткен аймагы республикабыздын түштүк-батыш тарабынан орун алган. Региондо кыргыз, өзбек, тажик жана башка улутундагы элдер жашайт жана көпчүлүк бөлүгүн айыл-кыштактар түзөт. Баткен аймагындагы орто мектептерде жогорку билимдүү мугалимдердин, ишкана-мекемелерде экономист, техник жана инженерлердин жетишсиздигин эске алып регионду жогорку квалификациядагы адистер менен камсыз кылуу максатында Ош мамлекеттик университетинин ректору Бакыт Бешимовдун 1996-жылдын 3-майындагы №41 буйругунун негизинде Сүлүктү шаарында Ош мамлекеттик университетинин окуу-консультативдик пункту ачылган. Окуу консультативдик пунктун ачылуусуна ошол мезгилдеги Сүлүктү шаарынын мамлекеттик - администрациясынын башчысы, аким Бараков Таңгирбай Бараковичтин, ОшМУнун ректору Бакыт Бешимовдун, ошол мезгилде шаардагы №3 А.С. Макаренко атындагы орто мектебинин директору Машрабов Абдималик Амировичтердин салымы чоң.

Шаардын жетекчилери тарабынан окуу жайдын окуу корпусу катары Сүлүктү шаарындагы азыркы И. Раззаков көчөсүндөгү (окуу жайдын башкы окуу

**Ключевые слова:** *учебно-консультативный пункт, филиал, институт, факультет, кафедра, ректор, директор.*

*This paper is devoted to the 20th anniversary of Sulukta Humanitarian-Economic Institute BatGU, in an article written in the history of the Institute from the foundation up to the present time*

**Key words:** *training and consultancy centers, branch Institute, Faculty, Department, Rector, Director.*

корпусу), мурдагы М.В. Ломоносов атындагы эски орто мектебинин имараты берилген. 1996-жылы Сүлүктү шаарында жогорку окуу жайынын түптөлүшү менен Машрабов Абдималик Амирович ОшМУнун окуу-консультативдик пунктунун башчысы болуп дайындалды. Негизги демилгечилер окуу-консультативдик пунктунун директору Машрабов Абдималик Амирович, усулчусу Досов Галмурат Кадырович, иш кагаздарын жөнгө салуучу Ульмясова Ася Юсуповна, кабинет башчысы Мансурова Тамара Бакировна, чарба башчысы Рустамов Темирбек Амираевич азыркы Сүлүктү гуманитардык-экономикалык институтунун уюштуруучулары болуп эсептелинет. Окуу жайдын ачылышы менен Сүлүктү, Лейлек, Баткен райондорунан, коңшулаш Тажикстан, Өзбекстан жана Казакстандан билимге суусаган жаштар келип билим ала баштады. 1996-жылы 31-майда Сүлүктү шаарынын, Лейлек районунун коомчулугу жана коңшулаш Тажикстан, Өзбекстан жана Казакстан республикаларынын өкүлдөрүнүн катышуусунда Ош мамлекеттик университетинин окуу-консультативдик пунктунун ачылуу аземи болуп өттү. Аземди Сүлүктү шаардык мамлекеттик администрациясынын башчысы, аким Б.Т.Бараков, Ош мамлекеттик университетинин ректору, профессор Б.Ж. Бешимов, Ош технологиялык университетинин ректору, профессор Б.М.Мурзубраимов, шаардык ардагерлер кеңешинин төрагасы Н.К. Кушматовдор жана шаардын кадырлуу карыялары катышып өз каалоолорун айтышып, баталарын беришти. Ошол эле жылы педагогикалык адистиктерине абитуриенттер кабыл алынып, окуу жайга Сүлүктү, Лейлек, Баткен райондорунан, коңшулаш Тажикстан, Өзбекстан, Казакстандан студенттер келип окуй баштаган. 1997-жылы 584 студент кабыл алынып

анын ичинен 45 студент күндүзгү бөлүмүнө тапшырышкан. Жаныдан ачылган окуу жайында 22 окутуучу эмгектенип, негизинен Ош мамлекеттик университетинин белгилүү окумуштуулары, тажрыйбалуу профессор – окутуучулары чакырылган. Алардын илимий мектебинин жогорку сапаттагы адистерди даярдоодогу эмгеги чоң. Окуу жайга алыстан келген окутуучулар жана студенттер үчүн акимчилик тарабынан шаардын ортосунан көп кабаттуу үйдөн квартиралар берилген.

1998-жылы 30-майда Ош мамлекеттик университетинин ректору, профессор Б.М.Мурзубраимовдун №190 буйругунун негизинде окуу-консультативдик пункту Ош мамлекеттик университетинин Сүлүктүдөгү филиалы болуп кайра түзүлгөн.

1999-жылдын октябрь айында Президенттин жарлыгы менен Баткен областы түзүлүп жаш Баткен областын социалдык-экономикалык жана маданий жактан өнүктүрүү максатында жогорку квалификациялуу адистерге жана илимий кадрларга болгон талабы күчөп тургандыктан КР Президентинин №190 25-июль 2000-жылындагы жарлыгынын негизинде Ош мамлекеттик жана Ош технологиялык университеттеринин Кызыл - Кыядагы, Сүлүктүдөгү филиалдары, Ош педагогикалык колледжинин Сүлүктүдөгү филиалы бириктирилип Баткен мамлекеттик университети түзүлөт.

Баткен мамлекеттик университетинин Окумуштуулар кеңешинин 2001-жылдын 11-январдагы чечиминин негизинде БатМУнун Сүлүктүдөгү филиалы Сүлүктү гуманитардык-экономикалык институту (СГЭИ) болуп өзгөртүлүп өзүнүн юридикалык статусуна ээ болот. БатМУнун структурасы катары АЛ №223 номерлүү лицензиясынын, КР мамлекеттик билим берүү стандарты боюнча контракттык жана бюджеттик негизде адистиктерди күндүзгү жана сырттан окуу бөлүмдөрүндө даярдай баштайт. 2001-жылдын сентябрь айында БатМУнун өзүнүн аспирантура бөлүмү ачылат<sup>1</sup>.

Ошол мезгилде институтта 2200 студент билим алып, анын ичинен 500 студент күндүзгү бөлүмүндө билим алган. Студенттерге билим берүүдө 3 илимдин доктору, 22 илимдин кандидаттары, 2 КР эмгек сиңирген мугалимдери, 20 ага окутуучу жана окутуучулар эмгектенген.

Институтта адистиктер көбөйө баштагандыгына байланыштуу жаңы факультеттер ачыла баштайт. Атап айтсак 2001-жылы институтта төрт “Тарых-юридика”, “Филология”, “Экономика жана жаңы информациялык технологиялары”, “Табият таануу жана педагогика” факультеттери ачылган. 1998-1999-окуу жылдары түзүлгөн “Табият таануу жана педагогика” факультетинин курамынан “Экономика жана жаңы информациялык технологиялары” факультети 2001-жылы бөлүнүп чыгат. Сүлүктү шаарынын акимчилиги жана институттун

жетекчилиги тарабынан камкордук иретинде “Табият таануу жана педагогика” жана “Экономика жана жаңы информациялык технологиялар” факультеттерине Кош-Булак айлынан имарат бөлүнүп берилет. Окуу корпусунун ачылуу аземине областтын губернатору М. М. Айбалаев, шаарыбыздын акими А.К. Каримов жана башка жетекчилер катышат. Институт тарабынан жакшы окуган студенттерге аталык камкордук катары окуунун отличниктерине, олимпиаданын жеңүүчүлөрүнө, коомдук иштерге активдүү катышуучуларына жана үй-бүлөлүк шарты начар студенттерге окуу төлөмдөрүнөн 100, 75, 50%га чейин жеңилдиктер берилген. Жакшы окуган студенттер президенттик стипендияга көрсөтүлгөн жана алыстан келген студенттерге жатаканалар берилген. Студенттердин билиминин сапатын көтөрүү максатында “Жаш математик”, “Эколог” кружоктору түзүлүп, студенттердин өз алдынча иштөөсүнө көңүл бурула баштаган. Ар бир жылдын 15-март “Студенттик олимпиада күнү” деп белгиленип жылда ушул күнү предметтер жана адистиктер боюнча олимпиада институттун структурасында өткөрүлө баштаган. Институттун студенттери окуу иштеринен сырткары факультет, институт жана шаардык, аймактык маданий кечелерге, КВНдерге жана кароо-сынактарга, спорттук мелдештерге да катышып байгелүү орундарга ээ болуп келишкен. Аталган кечелерди алып баруу үчүн “Жаштар уюму” негизделип кечелерди өткөрүү үчүн студенттердин “Элита XXI кылым” клубу түзүлгөн. Жаштар клубу музыкалык аппараттар жана керектүү жабдуулар менен камсыз боло баштаган. 2004-жылы БатМУнун Сүлүктүдөгү техникалык окуу жайы Сүлүктү гуманитардык-экономикалык институтуна кошулат да институтта “Инженердик-техникалык” факультети түзүлөт.

2006-жылдын май айында институт өзүнүн 10 жылдык мааракесин белгилеп өткөрдү. БатМУнун Сүлүктүдөгү гуманитардык-экономикалык институту Кыргызстандын түштүк-батыш аймагындагы алдыңкы билимдин, илимдин жана маданияттын очугу болуп калган. Окуу жайыбыздын 10 жылдык мааракесине Кыргызстандын бир канча дубандарынан, чет жактан Тажикстан, Өзбекстан, Россия мамлекеттеринен коноктор чакырылган. БатМУ СГЭИнин 10 жылдык мааракесине арналган “Кыргызстандын түштүк-батыш регионунда илимий-изилдөөлөрдүн абалы жана келечеги” аттуу илимий-теориялык конференция өткөрүлүп, конференциянын катышуучулары Кыргызстандын түштүк-батыш регионунда илимий-изилдөөлөрдү өркүндөтүүнү, илимдин багыттары: этнопедагогика, флор, фауна, фауна, дары-дармектер, жергиликтүү сырьё материалдарды иштетүүнүн технологиялары, региондун тарыхы, археологиясы, айыл чарба продуктыларын кайра иштетүү, фундаменталдык жана прикладдык изилдөөлөрдүн келечектерин баса белгилешкен.

<sup>1</sup> Материалы региональной научно-практической конференции, 3-4 беттер, Бишкек 2003

Ошол мезгилде окуу жайдын аянты 13874,4 кв. м. жеткен 8 окуу корпусунан, 59 аудиториядан, 4 китепкана, 6 окуу залы, жалпы 1 млн. 636миң 222 сомдук 47045 миң даана китеп, спортзал, стадион, тарыхый аймак таануу музейи, “Элита” студенттик клубу, жатакана, окуу-эксперименталдык палигону, медициналык пункту, ашкана жана башкалар менен камсыздалган. Студенттерге билим берүүдө жаңы маалымат технологиялары борбору иш алып барып, окуу жайда 100 Pentium үлгүсүндөгү компьютер, 4 компьютердик класс жана Интернетке туташтырылган мультимедиялык класстар менен жабдылган. Окуу жайда локалдык сеть түзүлүп, 30га жакын компьютерди байланыштырып турган. Аудиториялык сабактарда окутуучулар жана студенттер тарабынан электрондук окуу китептери, видеофильмдер, электрондук микроскоп ж.б. техникалык каражаттарды колдоно баштаган. Окуу жайдын китепканасында жаңылануу жүрүп, фонддору кеңейип, компьютердик бөлүмү иш алып барган. Мында китептердин электрондук каталогдору, окумуштуулардын эмгектери, диссертациялар, авторефераттар, чет элдик адабияттар ж.б. боюнча иш алып барылган. Интернет аркылуу башка китепканаларга да кирүүгө мүмкүнчүлүк түзүлгөн.

БатМУнун Сүлүктүдөгү гуманитардык-экономикалык институтунун профессордук-окутуучулары студенттерге сапаттуу билим жана тарбия берүүсүнүн натыйжасында Кыргыз Республикасынын Президенттери тарабынан окуудагы өзгөчө ийгиликтери, студенттик илимий жана коомдук жигердүү иши үчүн “XXI кылымдын кадрлары” билим берүү программасынын “Үмүт” Президенттик стипендиясына төмөнкү 13 студенттин татыктуу болушу бизди кубандырбай койбойт.

Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим министрлигинин 2008-жылдын 13-майындагы №399 лицензиясынын негизинде институттун курамында кесиптик орто билим берүү борбору ачылып, алгач 2 адистик боюнча кесип ээлери даярдала баштаса, бүгүнкү күндө орто кесиптик билим берүү бөлүмүндө 500дөн ашык студент 7 адистик боюнча даярдальп, студенттерге билим берүүдө 1 илимдин кандидаты, 24 окутуучу эмгектенет.

Аталган окуу жайдын директору филология илимдеринин кандидаты, доцент Машрабов Абдималик Амирович өз ишин мыкты билген уюштуруучу,

тажрыйбалуу жетекчи экенин өткөн 20 жыл аралыгында окуу жайдын кадыр баркын көтөрүү багытында жасаган эмгегинен байкоого болот. Анткени, республикабыздын эң алыскы аймагында жайгашкан окуу жайыбыз Республикабыздын түштүк аймагында алдыңкы окуу жайлардын катарына кошулду. 20 жылдан бери биздин окуу жайыбызды бүтүргөн адистер Баткен облусунун аймагында жана коншулаш Тажикистан менен Өзбекстанда жашаган кыргыз айылдарындагы мектептерде, мекеме-ишканаларында биздин окуу жайды бүтүргөн бүтүрүүчүлөр институтту ийгиликтүү аяктап эл керегине жароодо.

Азыркы учурда окуу жайда 1500дөн ашуун студент, күндүзгү жана сырттан окуу бөлүмдөрүндө кыргыз жана орус тилдеринде, англис тили адистигинде англис тилинде билим алып жатышат. БатМУнун структурасына биротоло кошулуу менен бүгүнкү күндө институттун директору Толубаев Жоро Осмонович жетектеп келишет.

20 жыл ичинде институт өзүнүн материалдык-техникалык базасын чындап, студенттерге сапаттуу билим жана тарбия берүүнүн үстүндө иштеп келет. Окуу-консультативдик пунктуан институтка айланган окуу жай региондо билимдин жана илимдин орун алгандыгын тастыктап турат. Профессордук-окутуучулар курамы жана институттун башка кызматкерлери институттун бүтүрүүчүлөрүнө сапаттуу фундаменталдуу билим гана бербестен, тандап алган адистигинин практикалык ыкмаларын калыптандыруу менен жогорку деңгээлдеги кесипкөйлөрдү даярдоонун үстүндө иштешет. Институттун коллективи окуу процессинде жаңы технологияны колдонуу менен эл аралык билим системасына интеграцияланууда максаттуу иштерди жүргүзүп жатат.

#### Адабияттар:

1. Машрабов А.А., Мурзакулов К.Е., Признания и успехи, Б., 2006
2. К.Е. Мурзакулов, Кичи пейил жетекчи жана илимпоз инсан, Сүлүктү – 2007-ж.
3. Материалы международной научно-теоретической конференции, Посвящается 10 летию СГЭИ БатМУ, Бишкек, 2006 г.
4. Материалы научно-практической конференции «Студент и наука, техника, новые технологии», Бишкек, 2005 г.

Рецензент: д.филол.н., Байгазиев С.